

Magdalena Andersson lovar 300 miljarder som inte finns

Dagens Nyheter den 22 mars 2020

Ibrahim Baylan gjorde det. Annika Strandhäll gjorde det. En lång rad av ekonomijournalister gjorde det: Trumpetade ut att regeringen beslutat om ett krispaket på 300 miljarder kronor. Vissa lade till den lilla brasklappen "upp till 300 miljarder", men påfallande ofta glömdes den bort.

Bara någon dag tidigare hade förre finansministern Anders Borg i SVT:s "Agenda" spekulerat i att det kunde komma att behövas stimulanser på uppemot 80 miljarder med anledning av coronaviruset. Kort därefter drömde regeringen alltså till med ett paket på nästan det fyrdubbla! Vad är det om inte en imponerande handlingskraft?

Tja, vad sägs om vilseledande kommunikation? Merparten – nästan allt faktiskt – är nämligen inte någon stimulans eller kostnad i den bemärkelse som vanligen avses i dessa sammanhang. Det är ett uppskov. Skatt som skulle betalats nu får betalas nästa år. Men skatten ska fortfarande betalas.

Snabbt kom dessutom kritik mot ränta och avgifter för företagen som utnyttjar skatteuppskovet. Det gigantiska krispaketet såg plötsligt ut att ha betydande likheter med ett sms-lån till krisande företag.

De delar av krispaketet som är stimulanser i ordets vanliga bemärkelse motsvarar högt räknat en tiondel av totalbeloppet. Exakt hur mycket är svårt att veta, då det bland annat beror på hur många företag som väljer att använda möjligheten att korttidspermittera personal och låta staten stå för drygt halva lönekostnaden.

Hur blev det så här – och vad är problemet? Förmodligen är svaret på den första frågan relativt enkelt: Politiker är just nu synnerligen pressade att visa handlingskraft. I svensk politik är ett av de säkraste sätten att verka handlingskraftig att spendera offentliga medel. På sätt och vis är det ganska raffinerat av regeringen att den lyckats ge sken av att ha ett krispaket på 300 miljarder när de faktiska stimulanserna kanske motsvarar en tiondel av detta.

Samtidigt är det oroväckande att handlingskraft främst tycks signaleras genom offentliga utgifter, och att journalistiken så okritiskt dras med i detta synsätt. Förmodligen är det bra att de faktiska stimulanserna är betydligt mindre än vad som skrivs i de braskande rubrikerna. Det problem som ekonomin nu står inför är nämligen inte en fråga om att hitta utrymme för tillräckligt stora stimulanspaket. Det är mycket svårare att lösa än så.

Vanligen syftar stabiliseringspolitiken till att stödja människors köpkraft i lågkonjunkturer, till exempelvis genom arbetslöshetsförsäkringen. Tanken är att människor inte ska behöva dra ner sin konsumtion till ett minimum även om de förlorar jobbet, utan i stället fortsätta att leva ungefär som vanligt.

När ett virus sprids snabbt i en befolkning, är målet inte att människor ska leva som vanligt, tvärtom: Vi bör undvika flyg, buss, tåg, möten, biografbesök och allt annat som involverar kontakter med

större grupper. I många fall bör man inte heller gå till jobbet. Givet detta mål är åtgärder som den avskaffade karensdagen och statligt sjuklöneansvar sannolikt väl avvägda.

Den stora samhällsekonomiska kostnaden framöver är att människor inte kan göra en rad saker som vi tycker om att göra. Det finns inte några mirakelmedel som skulle göra att vi glider skadefria genom virusutbrottet om staten bara lättade tillräckligt på plånboken. Politiskt ledarskap och tydlig kommunikation underlättar – men inte heller detta är främst en fråga om pengar.

Viktigast på kort sikt är att hantera alla de företag vars kassaflöde så gott som avstannat. Stimulanser och snabbeslutade politiska insatser påverkar vem som får ta dessa kostnader. Offentlig upplåning gör att framtida skattebetalare får betala. Penningpolitiska stimulanser betalas strikt sett av alla som använder svenska kronor. Båda metoderna kan således användas för att jämnare fördela de enorma kostnaderna.

Samtidigt finns det anledning att vara vaksam på hur detta sker. Normen i en kapitalistisk ekonomi är att företagets ägare betalar lön till sina anställda. Går företaget bra, får ägarna vinsten – men de tar också förlusten när det går dåligt. Därför brukar inkomstklyftorna minska i kristider då vinstutdelningar och aktiekurser faller.

Kapitalismen i sig har alltså mekanismer som gör att kapitalägarna får ta en smäll när det krisar. Följaktligen föll aktiekurserna rejält i takt med att nyheterna om situationens allvar spred sig. Men när Riksbanken tillkännagav att upp till 500 miljarder skulle lånas ut räntefritt till affärsbankerna i hopp om att dessa ska slussas vidare till svenska företag, avbröts börsfallet av ett plötsligt glädjeskutt.

Ett tag funderade jag på varför politiker och opinionsbildare på vänsterkanten inte protesterade mer: Beslutet att hålla kapitalägarna under armarna kom snabbt och tedde sig okontroversiellt. Sedan slog det mig: Ju mer stöd företagen tar emot när det krisar, desto svårare blir det för dem att politiskt försvara sina vinster när ekonomin vänder.

Kanske är det bästa för kapitalismen på lång sikt att kapitalägarna nu bär en betydande del förlusterna?

Andreas Bergh